

УДК 811.111'276.6:004:81'25

Бакши-Сарач В. Р.,
студентка,
Національний університет «Запорізька політехніка»

Лещенко Г. А.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка»

СИНОНІМІЯ В АНГЛОМОВНІЙ ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЇ: ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТА УНІФІКАЦІЇ

Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком інформаційних технологій та їх глибоким проникненням в усі сфери суспільного життя. ІТ-галузь, що розвивається переважно в англomовному середовищі, характеризується унікальною швидкістю термінотворення. Глобальний характер ринку програмного забезпечення вимагає майже миттєвої локалізації продуктів, що ставить перед перекладачами складні завдання. Паралельна розробка технологій різними компаніями (напр., Google, Microsoft, Apple) неминуче породжує значну кількість термінів-синонімів (напр., *bug / defect / issue; sign in / log in; repository / repo; pull request / merge request*). Це явище, небажане для терміносистеми, яка прагне до однозначності, створює суттєві труднощі. Воно призводить до неконсистентності технічної документації, плутанини у користувацьких інтерфейсах та ускладнює процеси навчання й сертифікації фахівців. Метою дослідження є виявлення специфіки синонімічних відношень в англomовній ІТ-терміносистемі та аналіз ключових проблем і стратегій їх відтворення в українському перекладі з огляду на процеси стандартизації.

Аналіз теоретичних джерел (праці В. І. Карабана [1], Т. І. Панько [3] та ін.) показує, що синонімія в термінології, на відміну від загальнолітературної мови, розглядається переважно як негативне явище, що порушує фундаментальну вимогу до однозначності терміна

[3, с. 58]. Водночас, повна відсутність синонімів у такій динамічній системі, як ІТ, є практично недосяжною. У ході дослідження було виявлено, що основними джерелами синонімії в англійській ІТ-сфері є: 1) паралельне виникнення термінів у різних компаніях чи наукових школах для позначення того самого поняття (*push / submit*); 2) використання повних форм поряд зі скороченими (аббревіатури, акроніми: *User Interface / UI*; *Application Programming Interface / API*); 3) наявність територіальних варіантів (британська та американська англійська: *to program / to programme*, *localization / localisation*); 4) конкуренція між термінами різного походження (напр., запозичення та неологізм); 5) використання різних метафоричних моделей для опису одного поняття (*firewall, cloud, container*); 6) еволюція терміна, коли стара назва продовжує вживатися паралельно з новою [1, с. 215].

Аналіз корпусу матеріалів дослідження, що включає локалізацію ОС Windows, Android та веб-застосунків, дозволив виявити ключові проблеми перекладу англійських ІТ-синонімів українською мовою.

По-перше, це проблема нейтралізації семантичних відмінностей. В англійській мові терміни, що є частковими синонімами, часто мають чіткі конотативні або сферні розмежування. Наприклад, тріада *settings / options / preferences*. *Settings* зазвичай позначає системні, глобальні налаштування; *options* – вибір функцій у межах конкретної програми; *preferences* – персональні вподобання користувача щодо інтерфейсу. В українській локалізації ця тріада найчастіше зводиться до одного-двох відповідників (налаштування, параметри), що призводить до втрати важливих семантичних нюансів і ускладнює навігацію для користувача. Аналогічна ситуація спостерігається з парами *delete / remove* (видалити) або *error / fault* (помилка).

По-друге, це проблема надлишкової синонімії в українській мові, що виникає внаслідок застосування різних перекладацьких стратегій. Для одного англійського терміна в українському просторі паралельно існують: а) пряме запозичення (транскрипція / транслітерація), б) калькування, в) описовий переклад. Класичним прикладом є *firewall*, що перекладається як файрвол (трансліт.), брандмауер (старе запозичення з нім.) та міжмережевий екран (калька). Інший приклад – *link*, що відтворюється як лінк (трансліт.), посилання (калька/опис) та гіперпосилання (повний термін). Ця варіативність призводить до неконсистентності перекладу (термінологічної «чехарди») навіть у межах одного програмного продукту чи веб-сайту, що негативно впливає на користувацький досвід [2, с. 80].

По-третє, це проблема стандартизації та кодифікації. Встановлено, що офіційна стандартизація (ДСТУ) у галузі ІТ катастрофічно відстає

від реального стану вжитку термінів. Багато стандартів є застарілими, не охоплюють новітню лексику або пропонують громіздкі калькові варіанти, які не приживаються у професійному середовищі. У цьому вакуумі роль регулятора перебирають на себе корпоративні стандарти – внутрішні стилістичні посібники (стайлгайди) та глосарії великих ІТ-компаній (Microsoft, Google, Meta). Ці глосарії, хоч і є внутрішніми документами, де-факто стають галузевими нормами, оскільки саме з їхніми продуктами щодня взаємодіють мільйони українських користувачів [4]. Це створює парадоксальний розрив між академічною кодифікацією та реальною мовною практикою.

Таким чином, синонімія в англомовній ІТ-термінології є об'єктивним, динамічним та багатofакторним процесом. Її відтворення в українській мові є складним перекладознавчим завданням, що лежить на перетині лінгвістики, технологій та управління якістю. Ключовими проблемами, виявленими в ході дослідження, є нейтралізація семантичних відтінків при перекладі, неконсистентність через надлишкову синонімію в українській мові та глибокий розрив між офіційною стандартизацією та впливовими корпоративними нормами. Перспективним є подальше дослідження шляхів гармонізації та оновлення лексикографічних джерел, розробка публічних галузевих глосаріїв та, можливо, адаптація корпоративних стайлгайдів для створення єдиної національної термінологічної бази в галузі ІТ, що відповідатиме реаліям часу.

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 564 с.
2. Науменко А. М. Особливості відтворення англійських комп'ютерних термінів-синонімів в українських перекладах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2021. Вип. 48. С. 79–82.
3. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство : підручник. Львів : Світ, 1994. 216 с.
4. Microsoft. Microsoft Style Guides. Microsoft Learn. 2024. URL : <https://learn.microsoft.com/en-us/globalization/reference/microsoft-style-guides> (дата звернення: 03.11.2025).